

Sneltoets TONK vanuit cliëntperspectief

Inleiding

Met dit overzicht wil de LCR een indruk geven van de wijze waarop gemeenten de TONK-regeling in hun werkgebied tot nu toe vaak vormgeven. De Landelijke Cliëntenraad kijkt hiernaar vanuit het perspectief van de beoogde gebruikers van deze regeling (*zie [verantwoording](#)). Doel is inzicht te verschaffen in de gebruiksvriendelijkheid van de regeling en de oorzaken van het niet-gebruik van de TONK tot nu toe. Ook kijken wij naar de verschillen tussen gemeenten in de uitvoering van de TONK.

Samenvatting

De TONK moet voorkomen dat mensen tussen wal en schip vallen omdat ze wél een behoorlijke inkomensterugval ervaren maar geen aanspraak op bestaande regelingen kunnen maken. De TONK is gericht op de noodzakelijke kosten. De LCR vindt dat deze doelstelling van de landelijke overheid op dit moment nog niet wordt bereikt. Hiervoor zijn 3 belangrijke redenen te geven:

- De inhoudelijke kaders vanuit het Rijk laten te veel ruimte voor interpretatie aan gemeenten: hierdoor bieden sommige gemeenten minimale ondersteuning en andere veel ruimer.
- De initiële financieringsstructuur van de TONK (130 miljoen) maakte dat gemeenten ervoor kiezen de doelgroep van de TONK klein te houden en de bedragen zo veel mogelijk te beperken. Het budget is inmiddels verdubbeld en veel gemeenten zijn hun criteria aan het verruimen.
- Gemeenten vertalen de TONK vooral als bijstandsinstrument, wat voor een deel van de doelgroep (te) hoge drempels opwerpt.

Leeswijzer

Eerst wordt weergegeven wat met de TONK moet worden bereikt. Daarna worden de beleidsregels bij een aantal gemeenten onderling vergeleken en getoetst aan de landelijke regeling. In een aantal gemeenten zijn de aanvraagprocedures doorlopen. Deze worden kort beschreven in de vorm van een sneltoets van de Landelijke Cliëntenraad: ervaringen van mensen die een beroep proberen te doen op de TONK. Ter afronding zijn onze voornaamste conclusies opgenomen.

Doelstellingen TONK

Het Kabinet heeft per brief aan de Tweede Kamer in december 2020 aangekondigd om huishoudens die door de coronacrisis te maken hebben met een 'onvoorziene, onvermijdbare en plotselinge terugval in hun inkomen' aanvullend te willen ondersteunen. Hiervoor is een tijdelijke regeling in het leven geroepen, de Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK). Huishoudens die de noodzakelijke kosten niet meer kunnen dragen, kunnen aanspraak maken op deze regeling en dan vooral met nadruk op de woonlasten, specifiek: huur- en hypotheeklasten, gas/water/elektriciteit en de gemeentelijke belastingen en heffingen. Uit de Kamerbrief komt naar voren dat de doelgroep in eerste instantie bestaat uit burgers die inkomen uit werk vergaren en degenen die door de coronacrisis terugvallen op een uitkering. Voor alle overige groepen geldt dat zij de noodzakelijke kosten geacht worden zelf te kunnen dragen of dat de bestaande sociale voorzieningen voldoende zijn. Hiervoor is eenmalig € 260 miljoen vrijgemaakt. De middelen worden aan het Gemeentefonds toegevoegd en zijn afgetoet. De gemeenten zijn dus risicodragers wanneer in het kader van de TONK meer middelen worden besteed – ook qua uitvoeringskosten – dan dat er beschikbaar zijn gesteld. Doel is: een breed toegankelijke regeling. De middelen worden uitgekeerd via de Bijzondere Bijstand. Uit de landelijke beleidsdocumenten blijkt dat de TONK voor woonlasten én andere noodzakelijke kosten is bedoeld. De TONK moet beginnen waar andere regelingen ophouden, voor burgers waarvoor 'voorliggende' voorzieningen niet toereikend zijn of te kort schieten.

Overzicht selectie gemeenten

Hieronder worden (tijdelijke) beleidsregels bij een selectie gemeente met elkaar en met de landelijke bepalingen vergeleken. Divosa heeft de kaders die het kabinet heeft gesteld, vertaald naar de uitvoering.

	Hoogte inkomsterugval	Waarvoor?	Overige en bijzonderheden	Bedrag(en)
LANDELIJKE RICHTLIJNEN 1. Kamerbrief kabinet (9 dec 2020) 2. Divosa handleiding	Niet bepaald, sprake moet zijn van terugval inkomen door crisis ('onvoorzien, onvermijdelijk en plotseling'), wel gesuggereerd door Divosa als vb: - 25%	Kabinet heeft het over de 'noodzakelijke kosten, waaronder de woonkosten' Suggestie Divosa: • Huur/ hypotheek • Gas, water, electra • Servicekosten • Gemeentelijke belastingen	Tonk biedt tijdelijk een ruimere toegang tot bijzondere bijstand. Niet bedoeld als volledige dekking noodzakelijke kosten Gemeenten verantwoordelijk voor bepalen draagkracht Tonk pas in beeld na andere, voorliggende voorzieningen	Geen bepalingen of suggesties
Gem Amsterdam	n.v.t.	Kale huur (> € 752,33 p.m.) of hypotheekrente incl erfpacht (> € 330) en vve bijdrage	Vermogensgrens alleenstaande € 31340 (samenwonend x2)	'Het bedrag van de tegemoetkoming TONK is gelijk aan zesmaal het verschil tussen de noodzakelijke woonkosten en de financiële draagkracht in het inkomen': Eenmalig Min € 300 tot max € 6000
Gem Rotterdam	Min 25%	Kale huur & servicekosten of 'hypotheekkosten'	Woonkostendruk moet liggen boven percentage woonquote per staffel Bewijsstukken: van het inkomen direct voorafgaand aan de inkomsterugval en het inkomen op de peildatum	Eenmalig: Servicekosten tot Max € 48 p.m., totaal tot max € 750 of Vve- bijdrage max. € 100 p.m., totaal tot max € 1500
Gem Helmond	Min 25%	Kale huur + servicekosten of hypotheekaflossing en -rente	Gebruik woonquote, indeling in lage en hoge categorie	Eenmalig bedrag obv indeling lage of hoge woonquote: € 750 of € 1250
Gem Oss	Min 30%		Inkomsterugval bij ondernemers bepaald als zijnde vergelijking netto maandinkomen 2019 VS netto maandinkomen 2020 Uitgangspunt: woonkosten max € 1000 p.m., waarbij minimale draagkracht wordt verondersteld	Bedrag = Woonkosten (max € 1000) – eigen draagkracht (= € 430). Eenmalige tegemoetkoming

			Partner en kinderalimentatie beschouwd als inkomen	
Gem <u>Venlo</u>	Min 30%	Kale huur, hypotheek(rente), servicekosten en GWE	Vermogen tot € 6295 (alleenstaand) en € 12590 (samenwonend) buiten beschouwing bij draagkrachtbepaling Als inkomen wordt ook beschouwd: studiefinanciering (WSF 2000) en de tegemoetkoming in de onderwijsbijdrage en de schoolkosten (Wtos) conform artikel 33 van de wet Draagkracht 100% bij inkomen boven 150% bijstandsnorm	Tot max. € 500 p.m.
Gem <u>Utrecht</u>	Min 25%	Kale huur + servicekosten of hypotheekrente + vve bijdrage	Bewijsstukken niet beoordeeld op volledigheid. Ook wordt niet beoordeeld of de gegevens in deze bewijzen overeenkomen met de overige gegevens die zijn verstrekt. Steekproefsgewijze controle achteraf. Huurverlaging op grond van de Wet op de eenmalige huurverlaging en betaalpauze hypotheek beiden beschouwd als voorliggende voorzieningen	Obv woonquote ingedeeld in staffels Bedrag afhankelijk van woonquote, indeling tevens in TONK A en TONK B
Gem <u>Achtkarspelen</u>	Min 30%	Kale Huur + GWE - € 238 of Hypotheekkosten + GWE - € 238	Bedrag wordt berekend obv een 'vastgestelde berekeningstool' waarbij: - Inkomen boven 110% van de toepasselijke bijstandsnorm is 100% draagkracht; - Vermogen boven de vermogensgrens is 100% draagkracht; GWE meegenomen aan de hand van NIBUD normen	Geen vaste bedragen

Gem Den Haag	Min 25% obv totaal inkomen huishouden (aanvrager + partner)	Kale huur + servicekosten (ad € 48 p.m.) Hypotheekaflossing en – rente + vve bijdrage (ad € 100 p.m.)	Tonk alleen mogelijk wanneer min 40% van inkomen opgaat aan woonkosten. Ook Den Haag hanteert waarden huurtoeslag: 'Voor huurders: uw huur is hoger dan de maximale huurgrens huurtoeslag van € 752,33. Voor jongeren tot 23 jaar geldt de huurtoeslaggrens van € 442,46'	Enmalig bedrag van € 750 of € 1500 Gemeente geeft in <u>beleidsregels</u> aan dat bedrag 'niet in alle gevallen' afdoende zal zijn. Andere voorzieningen blijven daarom toegankelijk.
--------------	---	--	--	--

Vaststellingen en bevindingen overzicht

- Tussen de gemeenten zijn er veel verschillen in de eis van minimale inkomsterugval. Dit is voor een regeling die landelijk is ingezet voor veel mensen niet te begrijpen. De twijfel of de informatie klopt per gemeente, neemt hierdoor voor aanvragers toe.
- De TONK is maar zelden beschikbaar voor de kosten van GWE en feitelijk nooit voor gemeentelijke belastingen. Bijna altijd beperkt de regeling zich tot huur- en hypotheekkosten. Daarbinnen zijn er ook weer verschillen (alleen hypotheekrente of alle hypotheeklasten).
- Er zijn grote verschillen in de toegekende bedragen, zowel in de betalingswijze (eenmalig of maandelijks) als in de hoogte van het uitgekeerde bedrag. De hoogte van de uitkering wordt ook op verschillende manieren berekend. Ook hier geldt weer dat dit onzekerheid bij aanvragers in de hand werkt.
- Gemeenten gaan zeer verschillend om met het bepalen van de eigen draagkracht en met de vermogensgrenzen om voor de TONK in aanmerking te kunnen komen.
- Tussen de gemeenten zijn grote verschillen in de toepassing van voorwaarden (wordt woondruk van een huishouden wel/niet meegerekend of is de betaalpauze hypotheek een voorliggende voorziening?). Voor aanvragers werkt dit ook weer onduidelijkheid in de hand.
- Er is weinig aparte (beleidsmatige) aandacht voor ondernemers.
- Soms is er een verschil in het einddatum van indiening van een aanvraag voor de TONK (1 juli vs 1 augustus).

Wij stellen vast de gemeenten niet eenvormig omgaan met de inzet van de TONK. Dit zorgt bij burgers voor veel vragen. Buurgemeenten die normaal gesproken veel samenwerken en gelijke regels hebben, hebben dit nu niet. Juist doordat vergelijkingen op internet mogelijk zijn, vallen deze verschillen in uitwerking extra op.

Toegang tot aanvraagprocedures

Voor veel mensen begint de zoektocht naar steun op het internet. Waar kan ik terecht? Welke mogelijkheden zijn er? Waarvoor kan ik steun krijgen? Wij hebben via de bekende zoekmachines diezelfde zoektocht doorlopen en stellen vast dat de TONK-regelingen niet vanzelfsprekend opduiken wanneer verschillende trefwoorden en combinaties worden gebruikt. Ook op de websites van de gemeenten is de TONK niet vanzelfsprekend te vinden. **Het lijkt wenselijk om daar vanuit communicatieperspectief naar te kijken.**

Aanvraagprocedures verlopen via digitale formulieren. Deze zijn – eenmaal op de juiste pagina van de gemeente – goed vindbaar. In geval van de gemeente Den Haag werkte alleen Explorer, de browsers Chrome en Firefox helaas niet. Voor alle aanvraagprocedures moet met DigiD worden

ingelogd, de aanvragen verlopen stapsgewijs. In het geval van de gemeente Den Haag moeten meer dan 20 vragen worden beantwoord om de aanvraag in te dienen. Door in te loggen met DigiD zijn de persoonlijke gegevens, zoals het woonadres, vaak al ingevuld. **Soms moeten bewijsstukken bij de aanvraag worden ge-upload, soms is dat niet nodig en vindt controle (steekproefsgewijs) achteraf plaats. Laatstgenoemde heeft de nadrukkelijke voorkeur van de LCR.**

De vragen die tijdens de aanvraagprocedure worden gesteld sluiten op zich aan bij de doelstellingen van de TONK. Het komt voor dat vragen dubbelop worden gesteld (na inlog met DigiD vragen naar woonadres of de hoogte van het inkomen en daarna de vraag: 'was uw inkomen hoger dan bedrag X'), of worden onnodige vragen gesteld (na aanvinken 'eigen woning' alsnog vragen over huur en huurtoeslag). De vragenlijsten zijn over het algemeen logisch opgesteld en binnen redelijke tijd te doorlopen. **Het strekt ter aanbeveling naar de vragenlijsten te kijken om de procedure soepeler te kunnen doorlopen.**

Inkomensgegevens ondernemers

In de aanvraagprocedures is niet helder op welke manier ondernemers hun inkomsten(daling) moeten aantonen. In de gemeente Amsterdam wordt gesteld dat het voor een aanvraag nodig is om 'gegevens over de winst uw bedrijf' over januari 2021 beschikbaar te stellen. Per mail is (op 20 april) gevraagd wat dit precies inhoudt en welk bewijsstuk hiertoe noodzakelijk is. In het antwoord (28 april) geeft de gemeente Amsterdam aan: 'U maakt zelf de schatting door uw bedrijfskosten van uw omzet af te trekken, dat bedrag vult u in. Er wordt in het aanvraagformulier geen documentatie gevraagd van de winst'. Dit is een onvolledig antwoord, aangezien de meeste ondernemers geen maandelijkse winst-verlies berekeningen maken en dit vaak ook niet mogelijk is. De vraag is in hoeverre een winst-verlies overzicht over één specifieke in geval van ondernemers überhaupt representatief is. We merken ook op dat het antwoord op de vraag erg lang op zich liet wachten, telefonisch kon namelijk geen nadere informatie worden gegeven.

In de gemeente Utrecht is over de inkomensgegevens van ondernemers ook verwarring: 'Ik heb inkomen uit een onderneming en dan stuit ik op de vraag wat mijn inkomen is geweest. Dan krijg ik deze uitleg: *De berekening is: omzet – zakelijke lasten x 0,82. Omdat u aan het eind van het jaar nog inkomstenbelasting moet betalen, verminderen wij het bedrag met een gemiddeld percentage van 18%. Daarom vermenigvuldigen wij het inkomen met 0,82. U hoeft dit niet zelf te berekenen bij het invullen van het formulier. Meer informatie over het berekenen van inkomen uit onderneming vindt u op www.utrecht.nl/inkomenondernemingtonk.* Ik snap hier helemaal niets van. Moet ik nou wel of niet mijn omzet-zakelijke lasten doen. En wat als ik die zakelijke lasten nog niet allemaal ken? Zoals de huur van mijn kantoor die misschien iets minder wordt? Ik bereken mijn zakelijke lasten altijd over een kalenderjaar. Soms zijn die in januari laag en in februari hoog. De accountant bekijkt dit. Bij bijlagen staat een inschrijving KvK en verder niets. Wat nou als mijn inkomsten naderhand toch hoger zijn? Doordat ik in de andere maanden meer verdien en dan omgeslagen naar maanden hoger. Moet ik die TONK dan terugbetalen? Wat is het bewijs van inkomsten voor een ondernemer?', zo zegt een ondernemer die de testprocedure heeft doorlopen.

Gemeente Rotterdam

De gemeente Rotterdam wil het verschil weten tussen de inkomsten van januari 2020 en januari 2021 van een ondernemer. Als geen overzichten beschikbaar zijn, kan een ondernemer de inkomsten zelf berekenen. Het onderstaande plaatje moet de ondernemer daarbij houvast bieden:

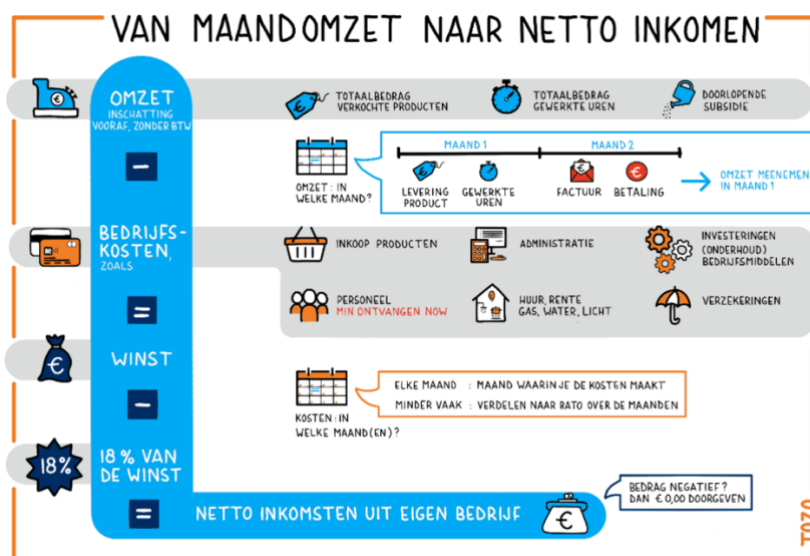

Foto: Rijksoverheid

Kwartaaloverzichten kunnen ook als bewijsstukken worden ge-upload. De werkwijze in Rotterdam is voor ondernemers beter werkbaar en doordacht, zeker ook omdat de kwartaaloverzichten als bewijsstuk kunnen worden aangeleverd. De beschikbare documentatie bij ondernemers blijft echter een punt van aandacht.

Cliëntervaringen

Ter illustratie van de problemen rondom de aanvraagprocedures hieronder nog enkele cliëntervaringen:

Flexkracht

‘Ik studeer en werkte voorheen altijd met een nul-urencontract in de horeca om mijn hogere huur (met servicekosten ongeveer 650 euro per maand) te kunnen dekken. In januari 2020 had ik een inkomen van 1600 euro. In januari 2021 had ik 0 inkomsten. Ik kan de huur nu niet meer betalen, maar kan ook geen goedkopere woningruimte vinden. Het enige dat erop zit is om weer bij mijn ouders te gaan wonen die 150 km verderop wonen.’

Ondernemer

‘Een kennis van mij – ook werkzaam in de entertainment-branche – vertelde me dat ik in aanmerking kon komen voor de TONK. Wat een crime is het om die formulieren te moeten invullen. Maar goed, ik kwam er aardig doorheen. In 2020 had ik nog een omzet van zo’n 5000 euro per maand. In januari 2021 was dat gezakt naar 500 voor een adviesje. Voor de rest niks. Mijn hypotheek bedraagt 770 euro. Ik krijg volgens mijn gemeente niets. De kennis had ongeveer dezelfde cijfers maar een hypotheekbedrag van 810 euro. Die kreeg ineens 750 euro. Voor mij is dat onbegrijpelijk.’

Ondernemer

‘Bij het invullen van de formulieren is veel niet duidelijk, maar wat ik het ergste vond is dat je continu het gevoel hebt dat je iets fout doet. Ergens stond het zinnetje ‘Let op: zorg dat alle informatie volgens waarheid is ingevuld’. Ik ging meteen weer twijfelen. Klopten mijn gegevens bijvoorbeeld wel en had ik het huurbedrag wel goed ingevoerd? Bij de Tozo kon ik na een paar maanden het bedrag terugstorten. Dat viel echt tegen. Dus ik ben maar opgehouden met aanvragen.

Wat ik ook zo gek vind is dat ik alleen het huurbedrag van mijn huis invoeren, niet van mijn kantoor. Ik huur een goedkoop kantoor voor binnenstad Utrecht (200 euro), maar dat is nu echt te veel voor mij. Als ik die huur opzeg, moet ik straks veel meer kosten maken. Onderverhuren kan niet, dus ik

weet niet zo goed wat ik moet doen. Ik heb uitstel van betaling aangevraagd en dan hoop ik maar dat de coronacrisis binnenkort voorbij is en ik weer aan de slag kan.'

Conclusies

Centraal staat de vraag waarom zo weinig gebruik wordt gemaakt van de TONK? De LCR concludeert op basis van het bovenstaande:

1. De bedragen die gemeenten uitkeren zijn vaak niet toereikend en in aard en omvang gelimiteerd. Vergeleken met de woonlasten zetten de middelen onvoldoende 'zoden aan de dijk'. Ter illustratie: in de gemeente Rotterdam is de gemiddelde kale huurprijs in de relatief goedkope wijk Charlois € 956 p.m. en over een periode van 6 maanden: € 5736. Een maximale bijdrage van € 1.500,- vanuit de TONK achten wij daarom veel te laag.

2. Ten aanzien van de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de TONK is er sprake van cumulatie. Dit werpt voor de meeste doelgroepen te hoge drempels op. Voor de meeste gemeenten geldt dat zij de TONK alleen toekennen indien er sprake is van: inkomsterugval (gemiddeld 25%) + vermogensbepalingen + drempel huur- en hypotheekhoogte + voorliggende voorziening. Dat betekent dat de potentiële gebruikersgroep van de TONK door de formele vereisten een relatief beperkte groep wordt.

Gemeenten hebben de TONK vaak op terughoudende wijze vertaald. Wij verwachten dat de oorzaak ligt in de financieringsstructuur van de TONK. Aangezien het een afgetopte bijdrage betreft en niet te voorzien is hoeveel huishoudens aanspraak gaan maken, lijkt het erop dat gemeenten ervoor hebben gekozen de toestroom enigszins te beperken.

3. De gebruiksvriendelijkheid van de aanvraagprocedures is redelijk op orde maar de aanvraagprocedures zijn vaak wel lang. De aanvraagprocedures zijn gebaseerd op mensen met een vast inkomen uit loondienst of mensen met of zonder uitkering en niet op mensen die met inkomen uit onderneming. De wijze waarop ondernemers inkomensgegevens moeten aanleveren verschilt per gemeente en vraagt vaak om informatie die niet (op deze wijze) beschikbaar is. In geval van ondernemers is er sprake van een (gevoelde) tegenstelling tussen de systeemwereld en de eigen (belevings-)leefwereld. Een terugval van inkomen voor een ondernemer kan worden berekend aan de hand van een liquiditeitsprognose. Dat geldt ook voor nuggers die ook een terugval in inkomen hebben van meer dan 25%. Het aanbod om deze groep als zij geen beroep kunnen doen op een voorliggende voorziening leidt direct tot afname van het vermogen of olopemde schulden. Ook dat kan in een liquiditeitsprognose worden opgenomen. Bankafschriften kunnen de aanvraag verder ondersteunen. Uit de criteria van de TONK ontstaat onduidelijkheid wat nu precies onder de regeling valt.

- a. Wat zijn vaste lasten?
- b. Welke periode?
- c. Wie kan zich melden (er staat niet duidelijk vermeld voor wie de regeling is bedoeld en onder welke voorwaarden er een beroep op kan worden gedaan)?
- d. Bedragen zijn niet transparant.

4. Vanuit het cliëntenperspectief, stellen wij vast dat sprake is van grote verschillen tussen gemeenten in de wijze waarop de TONK is ingevoerd. Dat wordt ervaren als rechtsongelijkheid voor de burgers van verschillende gemeenten, aangezien de lokale regels zodanig kunnen werken dat eenzelfde huishouden in gemeente X wel in aanmerking komt en in gemeente Y niet. De overheid geeft een wisselend beeld af. Zeker met de publiciteit tot fraude en handhaving en de navordering. Veel mensen worden wantrouwend bij alle informatie die moet worden geleverd. Bij een ingewikkelde regelgeving met daarmee het risico op regelovertreding en navordering maken dat burgers risico's mijden. De overheid wordt niet altijd als oplossing gezien, maar ook als onderdeel van het probleem.

5. Bezien vanuit een breder perspectief, is de LCR kritisch op de **kaders** zoals de landelijke en gemeentelijke overheid die stellen. Dit is te herleiden tot de volgende vaststellingen:

- Als cliënt is het onduidelijk of je nu tot de beoogde doelgroep behoort. Als ondernemer ben je niet bekend met uitkeringssituatie bij gemeenten. Velen gaan ervan uit dat de TONK niet voor hen bedoeld is. Bijzondere bijstand is niet een term die past bij hun leefwereld en zelfbeeld, woorden als 'voorliggende voorziening' draagkracht en bijzondere bijstand ('ik vroeg toch een TONK aan?') helpen niet om het vertrouwen te versterken.

- Het verwachtingspatroon ten aanzien van de landelijke regeling is iets geheel anders dan de uitwerking per gemeente. De landelijke overheid beoogt een regeling die voor alle groepen en in alle gemeenten op eenzelfde wijze werkt. Maar, daar waar Amsterdam bijvoorbeeld maximaal 6.000 euro uittrekt per aanvraag wordt dat in Rotterdam gemaximeerd – afhankelijk van de huur – tot 750 of 1500 euro. De groep die echt acute liquiditeitstekorten kent, voelen zich in Rotterdam in ieder geval niet geholpen.

6. Door er geen open-einderegeling van te maken (in beginsel dus niet begrensd) maar wel een begrensd budget, lopen gemeenten **financiële risico's**. Zo lijkt de polsstok van Rotterdam dus iets minder ver te reiken dan Amsterdam.

7. De TONK is in de uitwerking vrijwel meteen gekaderd en geïnterpreteerd als zijnde een tegemoetkoming in de **woonkosten**. Dit is ons inziens onterecht aangezien de inzet van de TONK breder is bedoeld. Het Rijk laat in deze de ruimte en benoemt woonkosten slechts als voorbeeld. Gemeenten hebben voor andere noodzakelijke kosten helaas weinig aandacht. De armoede- en schuldenproblematiek wordt in de gemeentelijke regelingen bijvoorbeeld nauwelijks uitgewerkt, terwijl dit wel specifiek als aandachtsgebied wordt benoemd. Noodzakelijke kosten die geen direct verband houden met woonlasten, zoals zorgkosten die niet via een andere regeling kunnen worden gedekt, scharen gemeenten niet onder de TONK en kunnen dus niet via de TONK worden opgevangen.

De LCR is van mening dat dit bijdraagt aan het niet-gebruik van de regeling. Alles overziend is de vraag of het functioneel is regelingen zonder duidelijke en sturende kaders bij gemeenten te beleggen. Wij onderschrijven dat de beleidsvrijheid van gemeenten van grote waarde kan zijn, echter alleen wanneer dit de dienstverlening aan cliënten versterkt.

In het geval van de TONK is dit niet voldoende het geval.

Aanbevelingen

A. Communicatie

1. Het is eenvoudig om de vindbaarheid en bereikbaarheid van de omgeving om een TONK aan te vragen te verbeteren.

2. Het lijkt zinvol mensen die al een poging tot een TONK-aanvraag hebben gedaan maar zijn geweigerd of zijn afgeschrikt in de eerste fase van de TONK waarin allerlei restricties golden, nogmaals te wijzen op soepeler toegangsbeleid en eventueel hogere uitkeringsbedragen.

3. Een helder overzicht van de voorwaarden voor inkomensverlies, hoogte huidige inkomen, hoogte kosten en eventuele uitkering is aan te raden. Dit voorkomt dat mensen onnodig de aanvraagprocedure doorlopen.

4. Het aanvraagformulier kan korter of kan opgedeeld worden in segmenten. Door gebruik van DigiD hoeven veel gegevens niet te worden ingevuld. Vervolgens meteen to the point komen en duidelijk maken of iemand in aanmerking komt, is aan te bevelen.

5. De taal in de aanvraagprocedures en de procedure zelf zijn vaak ambtelijk. Het opstellen van een tekst op B1-niveau is aan te bevelen. Daarbij geldt ook dat kritisch gekeken moet worden naar jargon dat niet aansluit bij de doelgroep.

Informatie-uitvraag

6. Soms moeten bewijsstukken bij de aanvraag worden ge-upload, soms is dat niet nodig en vindt controle (steekproefsgewijs) achteraf plaats. Laat in de bewijsvoering de inkomensteruggang centraal staan: daarmee is het aannemelijk dat mensen in de problemen komen bij het betalen van vaste lasten. Dat is het uitgangspunt voor toekenning van de TONK. Overige bewijslast is extra en niet beoogd.

7. Informatie-uitvraag aan ondernemers moet ook bij hun bedrijfsvoering aansluiten, redelijk en billijk zijn.

8. Kijk kritisch naar de informatie die wordt uitgevraagd. Schrap vragen naar informatie die voor een snelle afhandeling niet nodig zijn.

9. Het is aan te raden ook de mogelijkheid open te laten om andere hogere kosten – anders dan woonlasten – weer te geven in het aanvraagformulier, zodat er zicht komt op de financiële moeilijkheden die burgers ervaren in deze coronacrisis.

Kaders regeling

10. Er is voor gekozen om de TONK onder de lokale beleidsvrijheid van gemeenten te scharen. Alle crisismaatregelen worden gedekt door de landelijke overheid. Het is daarom aan te raden enkele landelijke criteria op te stellen om te grote verschillen te voorkomen.

11. Bij de vaststelling van de ‘noodzakelijke kosten’ wordt nu sec uitgegaan van woonlasten als huur- en hypotheekkosten en soms GWE-kosten. Met ruimere kaders komen meer mensen in beeld/worden geholpen (zie punt 9). Ook hier zou het uitgangspunt redelijkheid en billijkheid moeten zijn.

12. Kijk kritisch naar het inkomens- en uitgavenniveau noodzakelijk voor een TONK-uitkering. Nu blijken bijvoorbeeld mensen met een 0-urencontract of flexwerkers die zich daarmee een hogere huur voor een studentenkamer/appartement konden veroorloven soms buiten de boot te vallen omdat hun huur volgens de tabellen te laag is.

Verantwoording

De LCR heeft voor de totstandkoming van deze korte analyse een gerichte selectie gemaakt uit de verschillende Nederlandse gemeentes. Er is at random gekozen voor grote, middelgrote en kleine gemeentes en hebben we ook een geografische spreiding nagestreefd. Verschillende (potentiële) gebruikers hebben de vraag meegekregen om een aanvraag in te dienen en daarbij te bekijken hoe de communicatie is om de regeling bekendheid te geven aan (potentiële) gebruikers, de communicatie over de inhoud van de regeling en de voorwaarden, het taalgebruik, informatie-uitvraag voor verschillende doelgroepen, de kaders van de regeling (beperkend of uitbreidend). Deze bevindingen zijn naast elkaar gezet in het matrix vanaf pagina 2.

Vanwege de beperkte tijd waarbinnen de analyse tot stand moest komen, kunnen we niet garanderen dat dit een representatieve vertegenwoordiging is van alle gemeenten, maar het biedt wel een inkijkje in de beleidslijnen die door het land worden gevolgd.

Den Haag, 25 mei 2021